

انتخابات پارلمانی عراق:

شرایط، ائتلاف‌ها و سناریوها

کد موضوعی: ۲۶۰

شماره مسلسل: ۱۳۶۲۲

اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۳

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۳	۱. شرایط و بسترهای سیاسی و انتخاباتی
۱۳	۲. ائتلاف‌ها و جبهه‌بندی‌های سیاسی
۲۱	۳. نتایج احتمالی و سناریوهای تشکیل دولت
۲۶	نتیجه‌گیری
۲۷	پی‌نوشت‌ها

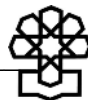
انتخابات پارلمانی عراق: شرایط، ائتلاف‌ها و سناریوها

چکیده

برگزاری انتخابات پارلمانی عراق در دهم اردیبهشت‌ماه که باعث مشخص شدن ۳۲۸ نماینده جدید پارلمان و سپس تشکیل دولت جدید خواهد شد مهمترین رویداد سیاسی این کشور است که به بسیاری از مسائل و چالش‌ها مانند ساختار قدرت، ثبات سیاسی و امنیت در عراق پاسخ خواهد داد. در این راستا شرایط انتخاباتی جدید عراق و تغییرات در ائتلاف‌های سیاسی نشانگر افزایش ابهام و پیچیدگی‌هایی در عرصه سیاسی این کشور و ترکیب و رویکرد دولت آینده است. هر چند احتمالاتی درخصوص میزان کرسی‌های هر یک از ائتلاف‌ها مطرح است - که از جمله ائتلاف دولت قانون به رهبری نوری مالکی را در صدر قرار می‌دهد - اما متغیرهایی چون تعدد گروه‌ها و توزیع گسترده کرسی‌ها، ائتلاف‌های بزرگ و رایزنی‌ها و توافقات گروه‌های سیاسی، دوره بعد از انتخابات را حتی از خود انتخابات مهمتر می‌سازد. نخست‌وزیری مجدد مالکی از گزینه‌های با احتمال بالا در عراق پس از انتخابات است، اما این امر با مخالفت‌ها و پیچیدگی‌های زیادی همراه است که همزمان بررسی سناریوهای دیگر را ضروری می‌سازد.

مقدمه

انتخابات پارلمانی در عراق را می‌توان مهمترین رویداد سیاسی در این کشور تلقی کرد که هر چهار سال نقشه سیاسی و ترکیب دولت را مشخص می‌کند. دو انتخابات پارلمانی سال‌های ۲۰۰۵ و ۲۰۱۰ باعث تشکیل دولت‌هایی به نخست‌وزیری نوری مالکی در عراق شدند. سومین انتخابات، پارلمانی نیز در ۳۰ آوریل ۲۰۱۴ برگزار خواهد شد که میزان کرسی‌های هر یک از جریان‌های سیاسی و نوع ائتلاف‌ها و جبهه‌بندی‌های سیاسی قبل و بعد از انتخابات ریاست و ترکیب دولت آینده در این کشور را تعیین می‌کند. انتخابات پارلمانی ۲۰۱۴ در عراق در حالی برگزار می‌شود که این کشور هم از لحاظ سیاسی و امنیتی در وضعیتی خاص و حساس به سر می‌برد و هم به لحاظ انتخاباتی با شرایط جدیدی روبرو است. گسترش اختلافات و رقابت‌ها میان گروه‌ها و جریان‌های سیاسی در طول سال‌های اخیر و به‌ویژه ورود دولت عراق به جنگ گسترده و پرهزینه با گروه‌های تروریستی با محوریت داعش (دولت اسلامی عراق و شام) انتخابات پارلمانی فعلی را از اهمیت بالایی برخوردار می‌سازد. نکته مهم دیگر آنکه، ائتلاف‌های انتخاباتی در عراق در مقایسه با سال ۲۰۱۰ دستخوش تغییرات مهمی شده‌اند و گروه‌های عراقی از ائتلاف‌های گسترده و بزرگ به‌سوی ائتلاف‌های کوچک‌تر حرکت کرده‌اند. این وضعیت از یک سو باعث افزایش رقابت بین جوامع قومی - فرقه‌ای یعنی رقابت در درون گروه‌های شیعی، سنی و همچنين کرد برای کسب کرسی‌ها و جایگاه بهتر در دولت آینده شده است و ازسوی دیگر چالش‌ها و پیچیدگی‌های تشکیل دولت را که تا حد زیادی به نوع شکل‌گیری

ائتلاف‌های گسترده در برهه بعد از انتخابات بستگی دارد - افزایش داده است. بر این اساس، هرگونه تصمیم‌سازی و طراحی راهبردی در زمینه انتخابات و دولت آینده در عراق مستلزم فهم شرایط جدید سیاسی و انتخاباتی در این کشور و شناخت متغیرهای مهمی مانند ائتلاف‌های جدید انتخاباتی و نتایج و سناریوهای احتمالی در مورد تشکیل دولت است. در این چارچوب، در گزارش حاضر تلاش می‌شود تا مسائل و پرسش‌های اساسی معطوف به انتخابات پارلمانی اخیر در عراق از جمله شرایط و نظام انتخاباتی جدید، ائتلاف‌های انتخاباتی نوین و نتایج و سناریوهای احتمالی تشکیل دولت آینده مورد بررسی قرار گیرد.

۱. شرایط و بسترهای سیاسی و انتخاباتی

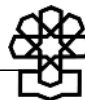
انتخابات در هر کشوری به‌عنوان سازوکاری برای انتخاب رهبران و عناصر سیاسی در حوزه‌های مختلف از جمله قانونگذاری و اجرا و مجرای برای دخالت دادن دیدگاه‌های مردم در امور کشورداری محسوب می‌شود. با این حال، آنچه که به هر انتخابات معنا می‌بخشد و پیامدهای آن را برجسته می‌سازد، عوامل مختلفی مانند بسترهای سیاسی و اجتماعی یک کشور و همچنین نظام سیاسی و معادلات قدرت در آن است. بر این اساس، در کشوری مانند عراق که با پیچیدگی‌ها و دگرگونی‌های مهمی در عرصه‌های مختلف روبرو است و در ده سال گذشته روند نوینی از دولت‌سازی فدرال - دموکراتیک را طی می‌کند، فهم روندهای انتخاباتی و نتایج احتمالی ناشی از آن جز از طریق درک دقیق شرایط و بسترهای سیاسی و همچنین روند و

نظام انتخاباتی خاص آن امکان‌پذیر نیست.

۱-۱. نظام سیاسی و محوریت پارلمان

نظام سیاسی جدید در عراق نظامی فدرال - دموکراتیک محسوب می‌شود. برخلاف نظام تمرکزگرای دوره پیشین، نظام کنونی غیرمتمرکز است و هر یک از استان‌های عراق می‌توانند به اقلیم تبدیل شوند و صلاحیت‌ها و اختیارات گسترده‌ای را داشته باشند و در حال حاضر نیز اقلیم کردستان با دربرگرفتن سه استان شمالی و کردنشین به اختیاراتی حتی فراتر از چارچوب مطرح شده در قانون اساسی دست یافته است. دموکراتیک بودن نظام سیاسی در عراق نیز بدین معناست که اشخاص و احزاب و گروه‌های عراقی علاوه بر برخورداری از حقوق و آزادی‌های دموکراتیک، از طریق سازوکارهای انتخاباتی در تعیین سرنوشت سیاسی این کشور نقش‌آفرینی می‌کنند. با توجه به پارلمانی بودن نظام سیاسی عراق، مجلس و انتخابات مربوط به آن اصلی‌ترین سازوکار برای تعیین سرنوشت سیاسی عراق است و انتخابات شوراهای استانی و یا پارلمان در اقلیم‌ها در مراحل و سطوح پایین‌تری قرار دارد.

نظام عراق پارلمانی است و رؤسای مجلس، دولت و رئیس‌جمهور پس از برگزاری انتخابات پارلمانی مشخص می‌شوند. پارلمان عراق به‌عنوان قوه مقننه وظیفه قانونگذاری و نظارت بر قوه مجریه را برعهده دارد. از دیگر وظایفی که طبق قانون اساسی برعهده پارلمان نهاده شده است تأیید معاهده‌ها و توافقنامه‌های بین‌المللی، رأی اعتماد به نامزدهای معرفی شده دولت و انتخاب رئیس‌جمهور است که

نخست‌وزیر را ائتلاف اکثریت مجلس تعیین می‌کند. در نخستین مرحله پس از انتخابات، پارلمان شورای ریاست‌جمهوری را با تعیین سه نفر برای انجام وظایف ریاست‌جمهوری تشکیل می‌دهد. طی پانزده روز پس از اعلام و تأیید نتایج انتخابات پارلمانی، با فرمان رئیس‌جمهور نمایندگان منتخب به ریاست بزرگ‌ترین نماینده از نظر سنی تشکیل جلسه می‌دهند. در این جلسه رئیس، معاون اول، نایب‌رئیس و معاون دوم تعیین می‌شوند. مدت دوره هر مجلس چهار سال است که با نخستین جلسه آغاز می‌شود. دور بعدی انتخابات پارلمانی هم ۴۵ روز قبل از پایان دور انتخاباتی قبلی برگزار می‌شود.

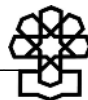
۱-۲. پیشینه انتخابات و دولت‌سازی

نخستین انتخابات پارلمانی در عراق پس از صدام به انتخابات پارلمان انتقالی عراق مربوط می‌شود که در دوره‌ای کوتاه به تدوین قانون اساسی دائمی عراق و تشکیل دولت انتقالی به نخست‌وزیری ابراهیم جعفری منجر شد، اما انتخابات معطوف به تشکیل نخستین پارلمان و دولت دائمی در عراق در دسامبر سال ۲۰۰۵ برگزار شد. انتخابات پارلمانی دسامبر ۲۰۰۵، که در آن ۲۷۵ نماینده به مجلس نمایندگان عراق راه یافتند، در قالب نظام انتخاباتی فهرست بسته و تک دایره‌ای برگزار شد. در انتخابات مزبور، اکثر گروه‌های شیعه در قالب ائتلافی فراگیر تحت عنوان «ائتلاف عراق یکپارچه» که با تأکیدات آیت‌الله... سیستانی تشکیل شد، در انتخابات شرکت کردند. این ائتلاف که شامل چهار حزب اصلی الدعوه، مجلس اعلای انقلاب اسلامی، جریان صدر

و حزب فضیلت اسلامی و برخی احزاب و شخصیت‌های دیگر بود، توانست ۱۲۸ کرسی از مجموع ۲۷۵ کرسی مجلس نمایندگان را به خود اختصاص دهد. دو حزب اصلی کردی یعنی اتحادیه میهنی و حزب دمکرات نیز توانستند در قالب ائتلاف کردستان، ۵۳ کرسی کسب کنند و اتحاد اسلامی کردستان نیز پنج کرسی را از آن خود ساخت. با وجود تحریم انتخابات از سوی بخشی از سنی‌ها، جبهه توافق عراق که متشکل از چند حزب سنی از جمله حزب اسلامی و تجمع مردم عراق بود، ۴۴ کرسی و جبهه گفتگوی ملی به رهبری صالح مطلق نیز ۱۱ کرسی را به دست آورد. فهرست العراقیه تحت رهبری ایاد علاوی نیز ۲۵ کرسی کسب کرد و بقیه کرسی‌ها به احزاب و شخصیت‌های دیگر تعلق گرفت.^(۱)

روند تشکیل دولت در عراق، بعد از انتخابات دسامبر ۲۰۰۵، بسیار پیچیده بود و با وجود ائتلاف بین گروه‌های شیعی و کرد، توافق بر سر پست‌های ریاست‌جمهوری، نخست‌وزیری و اعضای کابینه چندین ماه به طول انجامید و سرانجام طالبانی به‌عنوان رئیس‌جمهور و نوری مالکی به‌عنوان نخست‌وزیر عراق انتخاب شدند. با این‌حال، تحولات و اختلاف‌نظرهای بعدی باعث گسست در ائتلاف شیعی و جدایی جریان صدر و حزب فضیلت از ائتلاف عراق یکپارچه شد. علاوه بر این، نارضایتی و رنجش صدری‌ها و مجلس اعلیٰ انقلاب اسلامی از رویکرد مالکی در مسند نخست‌وزیری باعث تشدید گسست‌ها و اختلاف‌نظرهای در رقابت‌های بعدی شد.^(۲)

انتخابات پارلمانی بعدی عراق در مارس ۲۰۱۰ برگزار شد. قانون انتخاباتی سال ۲۰۱۰، تعداد نمایندگان را از ۲۷۵ نماینده به ۳۲۵ نماینده، یعنی یک نماینده به ازای هر

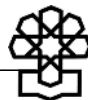

صد هزار رأی‌دهنده، افزایش داد. کرسی‌ها به صورت استانی، به همراه کرسی‌های جایگزین یا علی‌البدل اضافی برای احزاب دارای بیشترین کرسی، بعد از انتخابات توزیع شد. برای عراقی‌های خارج از کشور کرسی‌های جایگزین در نظر گرفته شد که از ۴۵ کرسی دوره قبل به ۱۶ کرسی در این دوره کاهش یافت، از این تعداد ۸ کرسی نیز به اقلیت‌های مذهبی (پنج کرسی برای مسیحیان و یک کرسی برای یزیدی‌ها، شبکه‌ها و صائین) اختصاص یافت. در سال ۲۰۱۰، ۶ هزار و ۱۷۲ نامزد از ۱۶۵ جریان سیاسی، در قالب ۱۲ ائتلاف بزرگ انتخاباتی برای کسب ۳۲۵ کرسی پارلمانی به رقابت پرداختند و انتخابات در قالب نظام فهرست باز و نظام چند دایره‌ای برگزار شد. در آن انتخابات، بیش از ۶۲/۴ درصد از مردم عراق شرکت کردند که بالاترین مشارکت با نرخ ۸۰ درصد، به استان دهوک مربوط بود.^(۳)

بعد از انتخابات پارلمانی مارس ۲۰۱۰ که برای کسب ۳۲۵ کرسی در قالب نظام انتخاباتی فهرست باز و تک‌دایره‌ای و با حضور ۶,۱۷۲ نامزد از ۱۶۵ جریان سیاسی در قالب ۱۲ بزرگ عمده انتخاباتی برگزار شد، چهار ائتلاف اکثر کرسی‌ها را کسب کردند. عراقیه با ۹۱ کرسی، ائتلاف دولت قانون با ۸۹ کرسی، ائتلاف ملی عراق با ۷۰ کرسی و ائتلاف کردستان (دو حزب اصلی اتحادیه میهنی و حزب دمکرات به علاوه حزب گوران و دو حزب اسلامی کردستان) با ۵۷ کرسی، چهار ائتلاف پیروز انتخابات بودند که رایزنی‌هایی را برای تشکیل دولت آغاز کردند. جبهه توافق عراق با ۶ کرسی، ائتلاف وحدت عراق با ۴ کرسی و اقلیت‌ها با ۸ کرسی، سایر کرسی‌های پارلمانی عراق را در اختیار گرفتند.^(۴)

روند تشکیل دولت در عراق بعد از انتخابات پارلمانی ۲۰۱۰ روندی طولانی، پیچیده و دشوار بود، سرانجام به توافق چهار ائتلاف پیروز انتخابات برای شرکت در دولت مشارکت ملی منجر شد که براساس آن، نوری مالکی به‌عنوان نخست‌وزیر، جلال طالبانی به‌عنوان رئیس‌جمهور و اسامه نجیفی به‌عنوان رئیس مجلس انتخاب شدند. تقسیم قدرت در دولت جدید عراق براساس اصول توافق گروه‌ها، مشارکت ملی و حق انتخاباتی هر یک از احزاب و گروه‌ها صورت گرفت و پست‌های کابینه و مقامات دولتی بین گروه‌ها و ائتلاف‌های پیروز تقسیم شد. برخلاف دولت اول عراق که در اصل براساس یک ائتلاف شیعی - کردی استوار بود، روند تشکیل دولت در سال ۲۰۱۰ حاکی از مبنا بودن چارچوب مشارکت ملی بود که در واقع گروه‌های سنی را نیز در کنار شیعیان و کردها به‌عنوان شریک مهمی در قدرت سیاسی مطرح ساخت.

به‌رغم توافق گروه‌های سیاسی برای تشکیل دولت مشارکت ملی پس از انتخابات ۲۰۱۰ و توزیع پست‌های سیاسی، دولت نوری مالکی در چهار سال گذشته با چالش‌ها و معضلات متعددی روبرو بوده است. این چالش‌ها و مشکلات هم شامل اختلافات و رقابت‌های سیاسی جدی و هم شامل معضلات امنیتی و تروریسم بوده‌اند که باعث برخی نارضایتی‌ها از روند سیاسی، دولت و گروه‌های سیاسی در میان عراقی شده است. به‌نظر می‌رسد بخش مهمی از این چالش‌ها ناشی از ناکارآمدی نظام سیاسی پارلمانی توافقی در عراق است، چرا که هرگونه تصمیم‌گیری در مسائل اساسی کشور نیازمند توافق و اجماع تمام گروه‌های سیاسی است و اختلافات و منافع متناقض این گروه‌ها و دشواری‌های دستیابی به توافق باعث ناکارآمدی دولت و

گسترش چالش‌ها شده است. همچنین منازعه قدرت بین گروه‌های سیاسی و فقدان اجماع نسبی در مورد هویت و منافع ملی در عراق باعث شده است مسائل و منافع کلان و ملی عراق نادیده انگاشته شوند و اکثر سیاستمداران و گروه‌های سیاسی تلاش‌های خود را بر منافع و دیدگاه‌های خاص و حزبی متمرکز سازند.

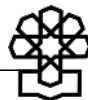
۱-۳. نظام و شرایط انتخاباتی جدید

در انتخابات پارلمانی جدید، عراقی‌ها نظام و شرایط انتخاباتی متفاوتی را در مقایسه با سال ۲۰۱۰ تجربه می‌کنند. گسترش رقابت‌ها و اختلافات میان گروه‌های سیاسی و کاهش امیدواری مردم به بهبود شرایط باعث شده است میزان تمایل مردم برای شرکت در انتخابات مورد تردید قرار گیرد و برخی بر احتمال کاهش مشارکت مردم در انتخابات تأکید کنند. «شبکه عین لمراقبه الانتخابات» در ۵ آوریل نشان داد که میزان مشارکت مردم در انتخابات پارلمانی عراق ۴۳ درصد است، این درحالی است که نظرسنجی ماه گذشته بر تمایل ۳۴ درصد مردم در انتخابات تأکید داشت. با توجه به این روند صعودی، انتظار می‌رود که میزان مشارکت در انتخابات ۲۰۱۴ از ۶۰ درصد تجاوز کند. میزان مشارکت در انتخابات پارلمانی ۲۰۰۵، ۵۹ درصد و در انتخابات پارلمانی سال ۲۰۱۰، ۶۲ درصد بود.^(۵)

با وجود بدبینی مردم به آینده سیاسی عراق و انتقاد از عملکرد گروه‌های سیاسی حاکم در این کشور، برخی عوامل نیز وجود دارند که تمایل و انگیزه‌های عراقی‌ها را برای شرکت در انتخابات پارلمانی جاری افزایش می‌دهند. انگیزه‌های

قومی و مذهبی و رقابت میان گروه‌های سیاسی مبتنی بر شکاف‌های قومی و فرقه‌ای در عراق به صورت مستقیم یا ناخودآگاه محرکه‌هایی را در میان گروه‌های مختلف از مردم عراق ایجاد می‌کند تا برای پیروزی گروهی خاص در انتخابات شرکت کنند. افزایش میزان ائتلاف‌ها و گروه‌های سیاسی و گسترش قدرت انتخاب رأی‌دهندگان نیز به همین میزان می‌تواند انگیزه‌هایی را برای شرکت عراقی‌ها در انتخابات به وجود آورد. همچنین، نگرانی از بدتر شدن شرایط و امیدهای اندکی که برای بهبود اوضاع در نتیجه ایجاد دولت جدید وجود دارد و با تأکید مرجعیت دینی برای مشارکت در انتخابات همراه شده است می‌تواند تمایل برای شرکت در انتخابات را افزایش دهد. در این چارچوب آیت‌... علی سیستانی در بیانیه‌ای خواستار مشارکت فعالانه آحاد ملت عراق در انتخابات پارلمانی این کشور برای تغییر به سمت آینده‌ای بهتر و ترسیم آینده‌ای جدید برای عراق و نسل‌هایش شد.^(۶)

مسئله مهم دیگری که در انتخابات پارلمانی عراق تأثیرگذار است نوع نظام و قانون انتخاباتی است که تفاوت‌های قابل ملاحظه‌ای با قانون انتخابات پارلمانی سال ۲۰۱۰ دارد. قانون جدید انتخابات عراق پس از چند دور گفتگو میان نمایندگان گروه‌های سیاسی در پارلمان تصویب شد. اختلاف نظر احزاب عراق درباره تقسیم کرسی‌ها، سهم اقلیت‌های مذهبی و قومی، حوزه‌بندی انتخابات و پیش از آن نیز، اختلاف درباره نحوه برگزاری انتخابات به شیوه فهرست انتخاباتی باز، موجب اصلاحات در این قانون شد. در این میان، حتی پیشنهادها و بحث‌هایی نیز درباره تعیین حد نصاب ورود احزاب به پارلمان مطرح بود. در متن قانون جدید انتخابات عراق نیز تصریح شده است که این

قانون با هدف برگزاری انتخابات آزاد، سالم و شفاف و مطرح شدن خواست‌های واقعی رأی‌دهندگان و فراهم کردن زمینه برای رقابت مشروع و بدون تأثیرپذیری از خارجی‌ها و با هدف ارتقای روند دموکراسی در عراق تصویب شده است.^(۷)

تعداد نامزدهای یک فهرست نباید کمتر از سه نفر باشند و در روش رأی‌گیری فهرست باز، رأی‌دهندگان می‌توانند به یک فهرست و یکی از نامزدهای آن فهرست رأی دهند. انتخاب رتبه‌بندی نامزدهای یک فهرست براساس آرای است که هر یک از افراد فهرست انتخاباتی، به دست آورده‌اند و نفر اول، سرفهرست و رتبه‌های بعدی براساس کسب بیشترین آرای نامزدهای آن فهرست انتخاباتی خواهد بود. در قانون انتخابات عراق، سازوکار مشارکت مردم در انتخابات، مطابق ثبت نام واجدین شرایط است و هر رأی‌دهنده می‌تواند فقط در یک حوزه انتخاباتی ثبت نام کند. در هر فهرست تعداد نامزدهای زن باید حداقل ۲۵ درصد باشد و باید نام یک زن بعد از سه مرد قرار گیرد. نمایندگان زن در مجلس نیز نباید کمتر از ۲۵ درصد باشند.^(۸)

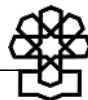
طبق قانون انتخابات جدید عراقی‌ها در دوره اخیر باید ۳۲۸ نفر را برای کسب کرسی‌های پارلمان انتخاب کنند که از این میان ۸ کرسی به اقلیت‌های قومی عراق مانند مسیحیان و یزیدی‌ها اختصاص یافته و بقیه کرسی‌ها بین استان‌های عراق تقسیم شده است. در این انتخابات هر استان به‌عنوان یک دایره یا حوزه انتخاباتی محسوب می‌شود که تعداد مشخصی از کرسی‌های پارلمان به آن اختصاص یافته است و استان بغداد با ۶۹ کرسی بیشترین کرسی‌ها را به خود اختصاص داده است. تعداد کرسی‌های استان‌های مختلف عراق نیز با توجه به میزان جمعیت آنها براساس

جدول زیر تعیین شده است.^(۹)

تعداد کرسی‌های پارلمانی استان‌های عراق

شماره	استان	تعداد کرسی	شماره	استان	تعداد کرسی
۱	بغداد	۶۹	۱۰	کرکوک	۱۲
۲	نینوی	۳۱	۱۱	صلاح‌الدین	۱۲
۳	بصره	۲۵	۱۲	نجف	۱۲
۴	ذیقار	۱۹	۱۳	واسط	۱۱
۵	سلیمانیه	۱۸	۱۴	قادسیه	۱۱
۶	بابل	۱۷	۱۵	دهوک	۱۱
۷	انبار	۱۵	۱۶	کربلا	۱۱
۸	اربیل	۱۵	۱۷	ميسان	۱۰
۹	دیالی	۱۴	۱۸	مثنی	۷

انتخابات پارلمانی عراق با فهرست باز برگزار می‌شود و نظام انتخاباتی نیز نظام «سانت لیغو معدل» است. نظام انتخاباتی «سانت لیغو» در انتخابات شوراهای استانی سال ۲۰۱۳ اجرا شد و بعد از مخالفت‌ها و جدال‌های مختلف، در مورد انتخابات پارلمانی ۲۰۱۴ نیز به تصویب رسید. این نوع نظام انتخاباتی برای اولین بار در نروژ و سوئد در سال ۱۹۵۱ به‌کار گرفته شد و عملاً به نفع گروه‌ها و احزاب سیاسی متوسط و کوچک محسوب می‌شود. این نوع قانون به‌منظور کاهش بی‌عدالتی و زیان‌های احزاب کوچک‌تر به‌کار گرفته می‌شود و برای احزاب بزرگ‌تر زیانبار است. بر این اساس بود که ائتلاف دولت قانون در ابتدا با این قانون مخالفت کرد و

آن را به زیان خود خواند.^(۱۰) در این راستا، ائتلاف‌های بزرگ به‌سوی ایجاد فهرست‌های کوچک‌تر در انتخابات حرکت کردند تا از زیان‌های کمتر قانون جدید کمتر آسیب ببینند. با این‌حال این فهرست‌ها بعد از مشخص شدن نتایج به ایجاد ائتلاف‌های بزرگ‌تر دست خواهند زد.

۲. ائتلاف‌ها و جبهه‌بندی‌های سیاسی

در انتخابات پارلمانی ۲۰۱۴ ائتلاف‌ها و فهرست‌های انتخاباتی در مقایسه با سال ۲۰۱۰ با تغییرات اساسی روبرو شده است. مهمترین تغییر را می‌توان فروپاشی ائتلاف‌های بزرگ و گسترده گذشته و تشکیل ائتلاف‌های سیاسی مختلف و متنوع عنوان کرد که باعث تکثر و پیچیدگی بیشتر عرصه سیاسی عراق شده است. این تغییر از یک‌سوی ناشی از قانون انتخاباتی جدید یعنی «سانت لیغو معدل» است که به نفع احزاب و جریان‌های کوچک محسوب می‌شود و ازسوی دیگر گسترش اختلافات و واگرایی بین گروه‌های سیاسی عراق را نشان می‌دهد. در انتخابات ۳۰ آوریل ۲۰۱۴، ۹۰۴۰ نامزد وابسته به ۳۹ ائتلاف سیاسی بزرگ به اضافه ۲۴۴ گروه کوچک سیاسی از همه استان‌ها ثبت‌نام کرده‌اند. در این راستا می‌توان به ائتلاف‌های مهمی مانند ائتلاف دولت قانون به رهبری نوری مالکی، ائتلاف الموطن به رهبری عمار حکیم، ائتلاف الاحرار به محوریت جنبش صدر، ائتلاف العراقیه الوطنیه به رهبری ایاد علاوی، ائتلاف متحدون به رهبری اسامه نجیفی و ائتلاف العربیه به رهبری صالح مطلق معاون نخست وزیر عراق و ائتلاف‌های کردی اشاره کرد.

۱-۲. ائتلاف دولت قانون

در میان ائتلاف‌های سیاسی مختلف، ائتلاف دولت قانون به رهبری نوری مالکی کمترین تغییرات را در مقایسه با انتخابات سال ۲۰۱۰ داشته است. اکثر ائتلاف‌های چهار سال گذشته دچار گسست و فروپاشی شده‌اند، اما ائتلاف دولت قانون حتی توانسته است برخی گروه‌ها و احزاب سایر ائتلاف‌ها را نیز به سمت خود جذب کند که سازمان بدر مهمترین آنها محسوب می‌شود. سازمان بدر که همواره زیرمجموعه و در کنار مجلس اعلای اسلامی عراق قرار داشته است، از زمان انتخابات شوراهای استانی در سال ۲۰۰۹ به ائتلاف دولت قانون پیوست. در انتخابات پارلمانی ۲۰۱۰، دولت قانون بعد از عراقیه با کسب ۸۹ کرسی، دومین ائتلاف برنده در انتخابات بود و سپس توانست با همراه ساختن سایر گروه‌های عراقی در چارچوب دولت مشارکت ملی پست نخست‌وزیری را از آن خود کند، اما نوری مالکی و ائتلاف دولت قانون در طول سال‌های گذشته همواره مورد انتقاد و تهاجم احزاب و جریان‌های سیاسی مختلف سنی، کردی و حتی شیعی بوده است.

در انتخابات جاری ائتلاف دولت قانون شامل احزاب و جریان‌های مختلفی مانند حزب الدعوه، سازمان بدر به رهبری هادی العامری، مستقلین به رهبری حسین شهرستانی و حزب فضیلت و برخی دیگر از جریان‌ها و شخصیت‌های سیاسی است. این ائتلاف نوری مالکی را به‌عنوان گزینه اصلی خود برای نخست‌وزیری مطرح ساخته و اعلام کرده است که با پیروزی در انتخابات جهت تشکیل دولت با محوریت دولت قانون و با مشارکت سایر جریان‌ها و ائتلاف‌های پیروز در انتخابات تلاش

خواهد کرد. نوری مالکی معتقد است که عراق باید به سمت ایجاد دولت اکثریت سیاسی به رهبری دولت قانون حرکت کند، زیرا دولتی که فراگیر و مبتنی بر سهم‌بندی‌های قومی و فرقه‌ای باشد، قادر به حل مشکلات عراق نخواهد بود. در نتیجه، لازم است دولت اکثریت سیاسی کارآمدی تشکیل شود و پارلمان به گونه‌ای باشد که در امور اجرایی دولت مداخله نکند.

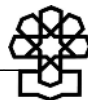
در این راستا، این موضع‌گیری مالکی به‌عنوان تلاشی برای جلب رضایت گروه‌های سنی مانند ائتلاف العربیه تحت رهبری صالح المطلک معاون نخست‌وزیری عراق یا گروه‌های کرد مطرح شده است. نوری مالکی در حال حاضر قدرتمندترین و مطرح‌ترین گزینه برای تصدی نخست‌وزیری عراق برای دوره بعدی است؛ با این حال نخست‌وزیری وی با بیشترین مخالفت‌ها از سوی جریان‌های مختلف عراقی روبرو است. به‌گونه‌ای که حتی دو جریان رقیب دولت قانون یعنی ائتلاف‌های المواطن حکیم و الاحرار صدر نیز بر لزوم مقابله با مالکی برای تصدی نخست‌وزیری برای دوره سوم تأکید دارند.

۲-۲. ائتلاف المواطن

در میان گروه‌های شیعی دو ائتلاف مهم و رقیب دولت قانون ائتلاف المواطن یا شهروند و ائتلاف الاحرار یا آزادگان است. این دو ائتلاف در انتخابات پارلمانی سال ۲۰۱۰ به همراه برخی گروه‌های دیگر ائتلاف ملی عراق را تشکیل دادند، اما در حال حاضر به‌صورت جداگانه در انتخابات مشارکت دارند. ائتلاف المواطن به رهبری سید

عمار حکیم رهبر مجلس اعلاى اسلامى عراق شکل گرفته و مؤسسه شهيد محراب، کنفرانس ملی عراق به رهبری احمد چلبی و ائتلاف البدیل العراقی به رهبری جواد البزونی از سایر گروه‌های این ائتلاف هستند. این ائتلاف به صورت جدی به انتقاد از عملکرد نوری مالکی و دولت قانون پرداخته و مخالفت خود را با نخست‌وزیری مجدد مالکی ابراز داشته است. المواطن با مطرح ساختن برنامه‌های انتخاباتی خاص مانند مبارزه با فقر و فساد و طرح‌هایی مانند بصره، پایتخت اقتصادی و نجف پایتخت علمی عراق سعی دارد سطح گسترده‌ای از کرسی‌های پارلمانی را به خود اختصاص دهد و با ائتلاف با گروه‌های دیگر مانند الاحرار و گروه‌های کرد و یا ائتلاف سنی مانند المتحدون به نخست‌وزیری عراق دست یابد. در این راستا «باقر بیان جبر الزبیدی» وزیر کشور پیشین عراق و سرفهرست ائتلاف المواطن به عنوان گزینه اصلی این فهرست برای کسب مقام نخست‌وزیری مطرح شده است.

با این حال، به‌رغم مطرح شدن برخی احتمالات و سخنان مبنی بر توافق المواطن با برخی دیگر از جریان‌ها مانند صدری‌ها، اکراد و سنی‌ها برای تشکیل دولت، مقامات مجلس اعلاى انقلاب اسلامى همواره اعلام کرده‌اند که این جریان تاکنون با هیچ ائتلافی برای تشکیل دولت توافق نکرده است و رایزنی‌های خود در این خصوص را به مشخص شدن نتایج بعد از برگزاری انتخابات موکول کرده است. بر این اساس احتمالات مختلفی برای ائتلاف جریان مجلس اعلا با سایر گروه‌های عراقی بعد از انتخابات مطرح است که پیچیدگی‌های تشکیل دولت را افزایش می‌دهد. جریان مجلس اعلا انتقادات مختلفی را علیه نوری مالکی و شیوه کشورداری وی مطرح کرده و در

تبلیغات انتخاباتی خود بر نقاط ضعف و ناکارآمدی‌های مالکی تأکید نهاده است. برای مثال، المواطن بر سخنان مرجعیت شیعی مبنی بر لزوم تغییر از طریق انتخابات تأکید می‌کند و خواستار برجسته کردن تمایل مرجعیت به تغییر شرایط کشور و کشورداری است. با این حال، این رویکرد مجلس اعلا به مفهوم عدم آمادگی آن برای پیوستن به ائتلاف گسترده‌تر شیعی بعد از انتخابات نیست و احتمال توافق مجلس اعلا با سایر جریان‌های شیعی وجود دارد.

۲-۳. ائتلاف الاحرار

ائتلاف الاحرار که به جریان صدر منتسب است سومین جریان بزرگ شیعی در انتخابات پارلمانی ۲۰۱۴ عراق است. به‌رغم اینکه مقتدی صدر در ماه‌های گذشته کناره‌گیری خود از عرصه سیاست را اعلام کرد، اما همچنان به انتقادات خود از مالکی و رایزنی‌های سیاسی خود ادامه داده است و از جمله اخیراً با عمار حکیم و آیت‌ا... سیستانی در خصوص انتخابات به گفتگو و رایزنی پرداخت. جریان صدر در دوره پس از صدام دارای فراز و نشیب‌های مختلفی بوده و پایگاه اجتماعی خاص خود را دارد که اغلب از توده‌های فقیر و طبقات پایین اقتصادی تشکیل می‌شود. در حال حاضر این جریان در قالب چندین فهرست در انتخابات مشارکت دارد که از جمله در بغداد شامل جریان الاحرار به رهبری محمد الدراجی، جریان النخب به ریاست ضیا الاسدی و فهرست تجمع الشراکه الوطنیه به رهبری بها الاعرجی می‌باشد. این جریان مدعی است که در انتخابات جاری به کرسی‌های بالایی دست

می‌یابد و بر این اساس همانند دو جریان دیگر عمده شیعی درصدد کسب نخست‌وزیری است. در این راستا هیئت امنای ائتلاف الاحرار علی‌الدوام استاندار میسان را به‌عنوان نامزد خود برای تصدی پست نخست‌وزیری مطرح ساخته است. البته در کنار این سه جریان اصلی شیعی برخی گروه‌ها و ائتلاف‌های دیگر نیز به صورت جداگانه در انتخابات شرکت کرده‌اند که از آن جمله می‌توان به ائتلاف الوطنی العراقی به رهبری ابراهیم جعفری اشاره کرد که در کانون آن جریان اصلاح وطنی قرار دارد که جعفری بعد از خروج از حزب الدعوه آن را تأسیس و اداره کرد. جعفری در تبلیغات انتخابات خود تأکید می‌کند که عراق نیازمند انقلاب فرهنگی و اصلاحی برای پیروزی بر فساد است و خواستار قرار گرفتن فرهنگیان، دانشگاهیان و متخصصین در رأس هرم دولت است.^(۱۱) ابراهیم جعفری به‌رغم انتقادات خود از مالکی بیشتر به حفظ انسجام و یکپارچگی شیعه توجه داشته است و این موضوع وی را به‌عنوان سیاستمداری مناسب برای افزایش انسجام در جامعه شیعی مطرح می‌سازد.

۴-۲. ائتلاف العراقيه الوطنیه

ائتلاف العراقيه الوطنیه یکی از جریان‌های بازمانده از ائتلاف العراقيه در سال ۲۰۱۰ است که تقریباً نماینده جریان‌های سکولار اعم از شیعی و سنی محسوب می‌شود و ریاست آن را ایاد علاوی برعهده دارد. کنفرانس ملی عراق به رهبری علاوی محور اصلی این ائتلاف را تشکیل می‌دهد، اما در کنار شخصیت‌هایی مانند میسون الدملوجی به گروه‌هایی مانند جمعیت الوحده والتغییر به ریاست بهاء سلمان، جنبش

الحوار والتغيير به ریاست حامد عمر، فهرست القرار الوطنی به ریاست صباح التميمی، جنبش السلم والتنمیة به ریاست عبدالکریم خلف و جنبش العدل والاصلاح العراقی به ریاست عبدالله عجیل الیاور می‌توان در این ائتلاف اشاره کرد. این ائتلاف با جدایی گروه‌های مهم سنی مانند متحدون، العربیة و العراقیة سفید در مقایسه با سال ۲۰۱۰ بسیار محدود و ضعیف شده و پایگاه اجتماعی آن عمدتاً به برخی اقشار متوسط شهری و سکولار منحصر شده است.

۲-۵. ائتلاف متحدون للاصلاح

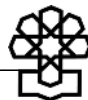
ائتلاف متحدون تحت رهبری اسامه نجیفی رئیس مجلس عراق قرار دارد و از جمله فهرست‌های زیرمجموعه آن عبارتند از: للعراق متحدون به ریاست اسامه نجیفی، جمعیت المستقبل الوطنی به ریاست ظافر محمود، جنبش الوطنیة للاصلاح والتنمیة (الحل) به ریاست محمد احمد، جمعیت التجمع المدنی للإصلاح (عمل) به ریاست سلیم ناصر، جنبش حماة العراق (حق) به ریاست احمد المساری، الجبهه التركمانیة العراقیة به ریاست ارشد عبدالرزاق و کنگره صحوه العراق به ریاست احمد عبدالحمید. این ائتلاف به‌عنوان اصلی‌ترین جریان سنی شرکت‌کننده در انتخابات پارلمانی است و به نوعی نماینده جریان اسلامگرایی سنی با محوریت حزب اسلامی محسوب می‌شود. متحدون تاکنون انتقادات و مخالفت‌های مختلفی را درخصوص عملکرد و نخست‌وزیری نوری مالکی نشان داده و اخبار مختلفی از سوی اعضای این جریان مبنی بر توافق با المواطن، الاحرار و اکراد برای مخالفت با نخست‌وزیری مالکی و انتخاب نخست‌وزیر جدید منتشر شده است.

۲-۶. ائتلاف العربیه

ائتلاف العربیه را می‌توان دومین ائتلاف بزرگ اهل سنت عراق برشمرد که ریاست آن را صالح مطلق معاون نخست‌وزیر عراق برعهده دارد و می‌توان آن را ائتلافی قومی عربی محسوب کرد. این ائتلاف متشکل از گروه‌ها و احزاب مختلفی است که برخی از آنها عبارتند از: الجبهه العراقیه للحوار الوطنیه ریاست صالح مطلق، جنبش النهرین الوطنیه به ریاست مشعان نصیف، حزب‌النشور العراقی به ریاست عماد الراوی، ائتلاف الجماهیر الوطنیه به ریاست احمد الجبوری، فراکسیون الجماهیر السامیه به ریاست عدنان مجذاب، جمعیت العهد الوطنی فی صلاح‌الدین به ریاست خالد الجباره. هر چند صالح مطلق به‌عنوان چهره‌ای بعثی محسوب می‌شود و در مراحل اولیه انتخابات ۲۰۱۰ نیز به این علت از انتخابات کنار گذاشته شد، اما خبرهایی مبنی بر تلاش مالکی بر جذب ائتلاف العربیه برای تشکیل دولت در مرحله پس از انتخابات وجود دارد.

۲-۷. ائتلاف‌های کردی

احزاب کرد در انتخابات گذشته تلاش کردند تا در قالب ائتلافی واحد در انتخابات مشارکت کنند، اما در دوره اخیر با توجه به نظام انتخاباتی جدید هر یک از احزاب کردی یعنی اتحادیه میهنی، حزب دمکرات، جنبش تغییر و احزاب اتحاد و جماعت اسلامی به صورت جداگانه در انتخابات شرکت می‌کنند. به خصوص اینکه در دوره جدید وضعیت دو قطبی حاکم در کردستان به وضعیت سه قطبی و متکثر شامل حزب دمکرات، اتحادیه میهنی و جنبش تغییر تبدیل شده و رقابت و درگیری بین گروه‌های

کردی افزایش یافته است. همچنین برخی از جریان‌های اسلامی مانند اتحادیه اسلامی کردستان با گرایش اخوانی و جماعت اسلامی کردستان نیز در کنار این سه جریان در تلاش هستند تا کرسی‌هایی را در پارلمان عراق به دست آورند.

بیماری جلال طالبانی و کنار رفتن وی از عرصه قدرت و ضعف و مشکلات درونی اتحادیه میهنی کردستان عراق از یکسو و افزایش قدرت و جایگاه جنبش تغییر باعث تغییرات مهمی در معادلات سیاسی درون اقلیم کردستان عراق شده است. انتخابات شوراهای استانی کردی در سال ۲۰۱۳ نشان داد که اتحادیه میهنی از رتبه دوم به رتبه سوم در معادلات قدرت کردی تنزل یافته و در عوض جنبش تغییر به جایگاه بالاتری دست یافته است. همچنین این تغییر باعث گسترش جدی حزب دمکرات و شخص بارزانی در معادلات کردی شده است که در انتخابات پارلمانی و ائتلاف‌ها و توزیع پست‌ها بعد از انتخابات نیز جلوه‌گر خواهد شد. در نتیجه احتمال دستیابی بارزانی به سمت ریاست‌جمهوری و کاهش نقش اتحادیه میهنی در معادلات عراق امری محتمل به نظر می‌رسد. با این حال در مرحله پس از انتخابات تلاش احزاب کردی در قالب ائتلافی واحد برای مشارکت در دولت آینده و پیگیری مطالبات خود در قبال دولت مرکزی نیز محتمل محسوب می‌شود.

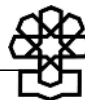
۳. نتایج احتمالی و سناریوهای تشکیل دولت

نظام انتخاباتی که عملاً به نفع احزاب متوسط و کوچک است و افزایش رقابت‌ها و اختلافات بین گروه‌ها و جریان‌های سیاسی عراق باعث فروپاشی اغلب ائتلاف‌های

انتخاباتی بزرگ و تشکیل ائتلاف‌های انتخاباتی جدید شده است که پیچیدگی عرصه سیاسی عراق را بسیار افزایش داده است. در نتیجه به نظر می‌رسد در کنار مؤلفه‌های سیاسی این موضوع نیز به ابهام بیشتر در نتایج انتخابات و سناریوهای احتمالی در مورد دولت آینده منجر می‌شود. با این حال با توجه به تقسیم‌بندی‌های قومی و مذهبی در عراق و جمعیت هر یک از جوامع و همچنین وزن گروه‌های سیاسی می‌توان احتمالاتی را در مورد نتایج و نحوه توزیع کرسی‌ها مطرح ساخت و سپس سناریوهایی را در مورد تشکیل دولت آینده طرح کرد.

۱-۳. نتایج احتمالی انتخابات

به نظر می‌رسد ائتلاف دولت قانون به رهبری مالکی که در انتخابات گذشته ۸۹ کرسی را کسب کرد در این انتخابات بیشترین میزان کرسی‌ها را به خود اختصاص دهد که پیش‌بینی کسب کرسی برای این ائتلاف از ۷۰ تا ۱۰۰ کرسی متغیر است و به‌طور متوسط ۸۵ کرسی را از آن خود خواهد کرد. در صورتی که این ائتلاف کرسی‌های بالایی کسب کند مالکی که شانس اول نخست‌وزیری را دارد، با سهولت بیشتری برای ایجاد ائتلاف بزرگ‌تر و تشکیل دولت اقدام خواهد کرد. ائتلاف الموطن در انتخابات ۲۰۱۰ تنها ۱۹ کرسی را کسب کرد، اما این جریان در انتخابات شوراهای استانی در سال ۲۰۱۳ توانست موفقیت قابل توجهی کسب کند و ۶۰ کرسی (از مجموع ۳۲۰ کرسی نه استان جنوبی و بغداد) را به‌دست آورد. بر این اساس پیش‌بینی می‌شود این ائتلاف کرسی‌های بیشتری را کسب و بین ۳۰ تا ۴۰ کرسی یعنی متوسط ۳۵ کرسی

را از آن خود کند. ائتلاف الاحرار در انتخابات پارلمانی ۲۰۱۰، ۴۰ کرسی را به دست آورد، اما در انتخابات شوراهای استانی ۲۰۱۳ با ۴۴ کرسی در رده سوم قرار گرفت. بر این اساس در انتخابات جاری نیز به نظر می‌رسد کرسی‌های این جریان یا کاهش یافته و یا حداکثر حفظ شود. به گونه‌ای که بین ۲۵ تا ۳۵ کرسی و متوسط ۳۰ کرسی را شامل خواهد شد.

ائتلاف العراقیه در ۲۰۱۰، ۹۱ کرسی را در اختیار گرفت که این آرا در انتخابات جاری بین گروه‌های مختلف تقسیم خواهد شد. ائتلاف العراقیه الوطنیه در حال حاضر ۱۰ کرسی در پارلمان دارد و با توجه به ناکامی‌های آن در چند سال اخیر بعید به نظر می‌رسد موفقیت چشمگیری کسب کند و متوسط آرای آن به ۱۵ کرسی خواهد رسید. ائتلاف متحدون در حال حاضر ۳۵ کرسی در پارلمان دارد و در انتخابات شوراهای استانی نیز بیشترین کرسی‌های اهل سنت را داشتند. در حال حاضر نیز متحدون به‌رغم برخی عملکردهای نامناسب شانس کسب بیشترین کرسی‌ها در میان گروه‌های سنی را دارد و احتمال کسب متوسط ۳۰ کرسی را خواهد داشت. ائتلاف العربیه اکنون حدود ۱۰ کرسی را در مجلس در اختیار دارد و در انتخابات استانی نیز موفقیت بالایی کسب نکرد و اکنون نیز به نظر نمی‌رسد بتواند به بیش از ۱۰ کرسی دست یابد. احزاب کردی نیز هم‌اکنون حدود ۵۷ کرسی را در مجلس در اختیار دارند که با توجه به جمعیت اکراد در استان‌های مختلف احتمالاً همین نتیجه با تغییراتی اندک در دوره اخیر تکرار شود. بقیه کرسی‌ها از مجموع ۳۲۰ کرسی استانی نیز احتمالاً در اختیار برخی ائتلاف‌های محلی و کوچک قرار خواهد گرفت.

۲-۳. سناریوهای تشکیل دولت

با توجه به نتایج احتمالی انتخابات پارلمانی عراق که تا حدی مشخص است مهمترین موضوع که آینده دولت را مشخص می‌کند نه صرف نتایج انتخاباتی و کرسی‌های هر یک از ائتلاف‌ها، بلکه ائتلاف‌های سیاسی بعد از انتخابات است. به گونه‌ای که حتی ممکن است با ائتلاف گروه‌های دیگر و تشکیل اکثریت، ائتلاف پیروز نخست و دارای بیشترین کرسی‌ها از روند تشکیل دولت کنار گذاشته شود. بر این اساس احتمالات مختلفی برای تشکیل دولت مطرح است که به ریزنی‌ها و توافقات گروه‌های سیاسی بعد از اعلام نتایج انتخاباتی بستگی دارد. در این راستا می‌توان چهار سناریوی عمده را مورد طرح و بستگی قرار داد که عبارتند از: نخست‌وزیری مجدد مالکی، انتخاب نخست‌وزیر دیگری از ائتلاف دولت قانون غیر از مالکی، انتخاب نخست‌وزیر از دو جریان شیعی دیگر یعنی مجلس اعلی یا جریان صدر و در نهایت انتخاب نخست‌وزیری غیر از شیعیان اسلامگرا مانند ایاد علاوی.

هر چند مالکی با بیشترین تعداد کرسی‌ها و همچنین شخصیت خاص و مقتدر خود بیشترین شانس را برای نخست‌وزیری دارد با این حال اغلب گروه‌های سیاسی شیعی، کردی و سنی مخالفت خود را با انتخاب دوباره وی برای نخست‌وزیری نشان داده‌اند. بر این اساس نخست‌وزیری دوباره وی نیازمند ریزنی‌های موفق او با ائتلاف‌های مختلف و اعطای امتیازات و ضمانت‌های مختلف و به‌خصوص جلب نظر سایر گروه‌های شیعی است. با این حال به‌نظر می‌رسد تداوم نخست‌وزیری وی هر چند تا حدی ناگزیر است اما ممکن است باعث تداوم مشکلات و چالش‌های کنونی

عراق نیز شود.

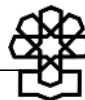
انتخاب نخست‌وزیری از ائتلاف دولت قانون غیر از مالکی با سهولت و تمایل بیشتر سایر گروه‌های عراقی روبرو خواهد شد. با این حال این سناریو نیز با چند مشکل اساسی روبرو است. اول اینکه شخص قدرتمند و کارآمدی به‌عنوان جانشین مالکی در ائتلاف دولت قانون چندان به چشم نمی‌خورد. دوم اینکه فرد مورد نظر باید به نحوی مورد تأیید و حمایت مالکی باشد و در غیر این صورت این سناریو تحقق نخواهد یافت. سوم اینکه نوع مواجهه احزاب و گروه‌های دیگر با نخست‌وزیر جدید و انتخاب وی نیز چندان مشخص نیست و احتمالاً با طرح مطالبات گسترده همراه خواهد بود.

انتخاب نخست‌وزیر از میان دو جریان مجلس اعلا یا به احتمال ضعیف‌تر صدری‌ها نیز با احتمال بالای مخالفت دولت قانون مواجه خواهد شد و در نتیجه در چنین شرایطی کاندیدای جدید باید بتواند رضایت رقیب شیعی و به‌خصوص اغلب جریان‌های کرد و سنی را جلب کند که با مشکلات و چالش‌های مهمی همراه خواهد شد. انتخاب نخست‌وزیری غیرشیعی مانند علوی نیز با توجه به تهدید منافع کلان شیعی نمی‌تواند مورد حمایت جریان‌های شیعی باشد و در نتیجه ضعیف به‌نظر می‌رسد. بر این اساس در مجموع سناریوهای محتمل برای تشکیل دولت را می‌توان به ترتیب انتخاب دوباره مالکی، نخست‌وزیر جدید از ائتلاف دولت قانون و سپس انتخاب نخست‌وزیر از میان جریان مجلس اعلی و یا صدری‌ها تلقی کرد.

نتیجه‌گیری

انتخابات پارلمانی در عراق علاوه بر مشخص کردن دولت آینده می‌تواند برای عرصه سیاسی و امنیتی این کشور و موضوعات مختلف و همچنین معادلات منطقه‌ای پیامدهای جدی و تعیین‌کننده‌ای داشته باشد. موضوعاتی مانند ثبات سیاسی و ناامنی‌ها و تروریسم به‌عنوان معضل اصلی و یا یکپارچگی و تمامیت ارضی عراق به‌صورت جدی به نتایج انتخابات پارلمانی و به‌خصوص توافقات مربوط به تشکیل دولت در این کشور بستگی دارد. ظهور و مشارکت ائتلاف‌های مختلف در انتخابات و کسب کرسی‌های خاصی توسط هر یک از این ائتلاف‌ها - به‌گونه‌ای که هیچ گروهی قادر به کسب اکثریت لازم کرسی‌ها برای تشکیل دولت نیست - توافقات و رایزنی‌های بعد از انتخابات را حتی از خود انتخابات مهم‌تر می‌سازد. این موضوع پیچیدگی‌ها و تعدد احتمالات و سناریوها در مورد دولت آینده را افزایش می‌دهد.

تعدد جریان‌ها و ائتلاف‌های شیعی و تلاش هر یک از سه ائتلاف دولت قانون، الموطن و الاحرار برای کسب پست نخست‌وزیری و در نتیجه کوشش برای جذب گروه‌های کرد و سنی در مرحله پس از انتخابات، یکپارچگی جامعه شیعی را مخدوش ساخته است. همچنین فقدان گزینه‌های مقتدر و تعیین‌کننده برای نخست‌وزیری در شرایطی که نخست‌وزیری نوری مالکی با مخالفت‌ها و چالش‌هایی همراه است از موضوعات اساسی می‌باشد. مسئله مهم دیگر آن است که ادامه نخست‌وزیری نوری مالکی در شرایط فقدان گزینه مناسب دیگر می‌تواند به مفهوم ادامه چالش‌ها و اختلافات سیاسی و مشکلات امنیتی و تروریسم باشد و این موضوع پرسش‌های

مختلفی را در مورد آینده عراق مطرح می‌سازد. نتیجه اینکه درحالی که در انتخابات عراق نخست‌وزیری یا عدم نخست‌وزیری مالکی به موضوع اصلی تبدیل شده است، می‌توان با طرح اولویت‌های عراق به‌عنوان موضوعات تعیین‌کننده در تشکیل دولت، مانند یکپارچگی شیعی و اتحاد و تمامیت ارضی عراق، ثبات سیاسی و افزایش همکاری‌های سیاسی جریان‌های قدرتمند، مبارزه با ناامنی و تروریسم و افزایش کارآمدی و خدمات‌رسانی دولت به‌گونه‌ای دیگر به طراحی روندهای جدید سیاسی پس از انتخابات در عراق پرداخت. در این راستا به‌جای طراحی سیاست‌ها در قالب‌های حزبی و گروهی و یا مبانی فردی و شخصی می‌توان با در اولویت قرار دادن مسائل و چالش‌ها و سپس طراحی انتخاباتی و دولت‌سازی در راستای این مسائل مبادرت کرد.

پی‌نوشت‌ها

۱. انتخابات پارلمانی عراق؛ نتایج و پیامدها، معاونت پژوهش‌های سیاست خارجی مرکز تحقیقات استراتژیک، فروردین ۱۳۸۹، قابل دسترسی در:
<http://www.csr.ir/departments.aspx?lng=fa&abtid=01&depid=44&semid=410>
۲. همان.
۳. علی‌اکبر اسدی، انتخابات پارلمانی و توازن نوین سیاسی در عراق، گزارش راهبردی ش ۳۰۹، معاونت سیاست خارجی مرکز تحقیقات استراتژیک، فروردین‌ماه ۱۳۸۹، صص ۲-۴.
۴. علی‌اکبر اسدی، روند تشکیل دولت ائتلافی در عراق و رویکرد بازیگران داخلی، گزارش راهبردی ش ۳۴۳، معاونت سیاست خارجی مرکز تحقیقات استراتژیک، بهمن‌ماه ۱۳۸۹، ص ۳.
۵. رواء حیدر، توقعات بتدنی نسب المشاركة فی الانتخابات (۲۰۱۴/۴/۷)، علی الموقع:

<http://www.iraqhurr.org/content/article/25324425.html>

٦. درخواست آیت الله سیستانی از مردم عراق، (٣٠ فروردین ماه ١٣٩٣)، قابل دسترسی در:

<http://www.irdiplomacy.ir/fa/page/1931728.html>

٧. سیامک کاکایی، تصویب قانون انتخابات عراق، (٢١ آبان ماه ١٣٩٢)، قابل دسترسی در:

<http://www.khabaronline.ir/detail/322164/weblog/skakaei>

٨. قانون انتخابات مجلس النواب العراقي، (٤ تشرین الثاني، ٢٠١٣)، علی الموقع:

<http://www.parliament.iq/details.aspx?LawN>

٩. علی هادی حمیدی الشکرایی، قراءة تحليلية فی قانون انتخابات مجلس النواب العراقي رقم

(٤٥) لسنة ٢٠١٣، علی الموقع:

http://www.uobabylon.edu.iq/uobcoleges/filesshare/articles/repository1_publication3913_11_5818.pdf

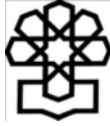
١٠. قانون سانت لیغو و دولة القانون، العراق اليوم، الثلاثاء، ٢٣/٧/٢٠، علی الموقع:

<http://www.iraqalyoum.net/archif/1929/pdf/3.pdf>

١١. الجعفری: نحتاج لثورة ثقافية وإصلاحية ومُعادلات علاجية ووقائية للقضاء على آفة

الفساد، علی الموقع:

<http://khabaar.net/index.php?news=18431>

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۳۶۲۲

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: انتخابات پارلمانی عراق: شرایط، ائتلاف‌ها و سناریوها

نام دفتر: مطالعات سیاسی (گروه سیاست خارجی)

تهیه و تدوین: علی‌اکبر اسدی

ناظر علمی: مهدی امیری

متقاضی: معاونت پژوهش‌های سیاسی - حقوقی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. عراق

۲. انتخابات پارلمانی

۳. نوری مالکی

۴. طالبان

تاریخ انتشار: ۱۳۹۳/۲/۹